

Ön söz

Ekler: Kelimenin bünyesindeki ikinci temel unsura ise görevli unsurlardır. Demek ki ekler kendi başlarına bir anlamı olmayan ve kullanılmayan, ancak köklere eklenmek suretiyle kullanılabilen ve anlamla ilgili bir görevi bulunan şekillerdir.⁽¹⁾

Eklerin genel olarak önemli bir rolü olduğundan dolayı Türkçe dilinde en çok işleyişli eklerle değinmek hoşlandım. Bu yüzden bu araştırmada yapım eklerinde olan her ekini kısaca ve faydalı bir biçimde örneklerle açıkça belirttim. Öylece yapım ekleri yaptıkları yeni taban kelimenin cinsine göre isim yapan ve fiil yapan ekler iki yönlü sınıflandırdığımız da dört türlü yapım eki ortaya çıkar.

I. Isimden isim yapan ekler.

II. Isimden fiil yapan ekler.

III. Fiilden isim yapan ekler.

IV. Fiilden fiil yapan ekler.

!!Giriş

Kökler kelimelerin yapısında anlamlı ve görevli olmak üzere iki çeşit unsur bulunarak bunlardan anlamlı unsurlar tek başlarına kullanılabilirler. Kelimenin yapısı bozulmadan, yapım ve çekim eklerini çıkardıktan sonra, daha küçük birimlere ayıramayan ve temel anlamı taşıyan bu unsurlara kök denir⁽²⁾.

Türkçede ekler belli bir sıraya göre kökten sonra getirilebilir. Türetmeler (yapım ekleri) ve çekim şekilleri eklerle yapıldığından Türkçe dilinde ekler büyük bir öneme sahiptir. Köklerden gövdelerin türemesi Türkçede tamamıyla bir kök genişlemesi şeklinde olur. Köklere özel ekler getirilerek gövdeler yapılır. Bu ekler yapım ekleridir. Yani gövdeler köklerle yapım eklerinden teşkil edilir⁽³⁾.

Demek ki dilde özel kelime yapma yolları vardır. Dilin kelime yapma şartları şu üç noktada toplanır. Kök ve gövde. Yapım eki ve yapım şeklidir.

24. **Ga, ge:** Bilge, bölge, dalga, gösterge.
 25. **C:** Inanc, kışkanc, gülünc, kazanc.
 26. **T:** Geçit, yoğurt, umut, asıt.
 27. **Si, sı, su, sü:** Yatsı , tutsu.
 28. **Anak, enek:** Görenek, gelenek , sağanak.
 29. **Amak, emek:** Kacamak, basamak.
 30. **Mik, muk, muk, mük:** Kiymik, ilmik, küsmük.
 31. **Ac, ec:** gülec, görec.
 32. **Am, em:** Tutam, susam.
 33. **Alak, elek:** Asalak, cökelek
 34. **Arı, eri:** uçarı.
 35. **Amac, emec:** Dönemec.
 36. **Mac, mec:** Yırtmac, bulamac
 37. **Bac, bec:** Dolanbac, saklanbac.
 38. **Sak, sek:** Tutsak.
 39. **Man, men :** Azman, gocmen.
 40. **Mur, mur:** Yağmur.
 41. **Maca, mece:** Bulmaca, bilmece, koşmaca.
 42. **Ca, ce :** Eglence, sakınca, düşünce, güvence.
 43. **A, e:** Sopa, oya, kese.
 44. **Di, di, du, dü, ti, ti, tu, tü:** Geçmiş zaman ekidir. kalıcı isimler de yapar .Kulbastı, gündöndü, zipçikti.

IV. Fiileden fiil yapan ekler: Fiilden fiil türeten ekler, fiil

Kök veya gövdelerinden fiil yapan eklerdir. Bunların çoğu Fiil yapan eklerdir⁽¹⁵⁾. Bu eklerin eklerini basıt ve özet bir biçimde şöyle de zikredebiliriz:

1. **Ma, me {olumsuz eki}:** Bu ek bütün fiil ve gövdelerine gelerek olumsuz fiiller yapar. Gitme, yapma, oturma, oynama, gelme

!!

!!! *f* !!! *OE* !!! *OE* !!! *f* ! *Ž* ! *OE* *f* !!! *OE*

!!!! *de* !! *š* !! *de*

!! *č* ! ! ! ! ! *Ÿ* ! *š* !

!!

! *š* ! *OE* ! ! ! !

! *ž* *de* ! *OE* ! ! *ž* *š* *OE* *OE* !
! *ž* *de* ! *OE* ° *f* ! ! ! ! ! *OE* ! ! *š* !
!! *de* *č* !
!! *OE* *de* ! ! ! ! ! *de* ° *š* ! ! ! ! ! ° !
!!!!
!! ° !
!! ° !
!!!!
!! ° !
!! !

!!

!!!!
!!!!
!!!
!! !

!!

!!DIPNOTLAR

- (1) Mustafa Özkan, Osman Esin, Hatice Tören, Yüksek Öğretimde Türk Dili, Filiz kitap evi, İstanbul 2001,s. 466.
- (2) a.g.e.s.463.
- (3) Muharrem Ergin, Türk Dilbilgisi, Edebiyat Fakültesi basım evi, İstanbul 1958, s.129.
- (4) A.g.e.s.135.
- (5) A.g.e.s.138.
- (6) Mustafa Özkan, a.g.e.,s.486.
- (7) Mahmet Aydin,Türk Dili,Dil ve Edebiyat dergisi, Aralık sayı 588,1995 ,s.64.
- (8) Muharrem ,Ergin,a.g.e.s.100.
- (9) Mustafa,Ozkan ,a.g.e.s.486.
- (10) Hamza,Zülfikar,Yabancılar için Türkçe dersleri, Dilbilgisi, AnKara 1968,s.119.
- (11) Tahsin,Banguoğlu,Türkçenin Grameri,Türk Tarih Kurumu basım evi, Ankara 1990, s.224.
- (12) Şamil ,Fahri,Yahya,Türk dilini bilmeyenlere çağdaş Türkçe, Musul Üniversitesi,Edebiyat Fakültesi,2006,s.72.
- (13) Mustafa,Özkan,a.g.e.s.490.
- (14) Fazil ,Mehdi,Bayat,Türk dilbilgisi,Bağdat 1983,s.77.
- (15) Mustafa,Özkan,a.g.e.s.494.
- (16) Fazil ,Mehdi,Bayat,a.g.e.s.91.
- (17) Mustafa,Özkan,a.g.e.s.495.
- (18) Şamil,Fahri,Yahya,Çağdaş Türk Dilbilgisi,Musul Üniversitesi, Edebiyat fakültesi,1991.,s.304
- (19) Mustafa,Özkan,a.g.e.s.495.
- (20) Tahsin,Banguoğlu,Türkçenin Grameri,Türk Tarih kurumu Basım Evi,Ankara,1990,s.289.
- (21) Mustafa,Özkan,a.g.e.s.495.
- (22) A.g.e.s.496.

